500 – 1000 / 1200 na Christus. De tijd van de monniken en ridders

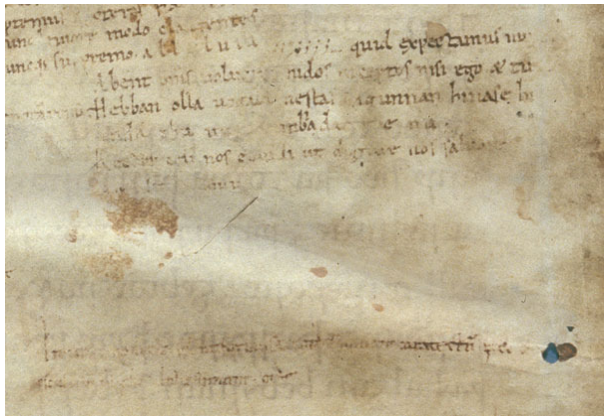

De Lage Landen. Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic anda thu, wat unbidan we nu? Dit is een zin in het Nederlandse zin, ook al is hij op het eerste gezicht nauwelijks meer te begrijpen. Het is dan ook zo ongeveer **het vroegste Nederlands** dat we kennen, zo'n duizend jaar oud. Letterlijk staat er: Hebben alle vogels nesten begonnen behalve ik en jij; wat wachten we nu, oftewel: 'Alle vogels zijn al aan het nestelen, behalve jij en ik; waar wachten we nog op?' Het zijn waarschijnlijk twee regels uit een liefdesliedje; de oudste Nederlandstalige lovesong, zou je kunnen zeggen. Deze regels werden omstreeks het jaar 1100 als pennenproef neergeschreven door een Vlaamse monnik die in een Engels klooster verbleef. Zijn dagelijks leven was grotendeels gevuld met het overschrijven van Latijnse en Oud-Engelse teksten. Af en toe moest hij de ganzenveer waarmee hij schreef aanscherpen. Op de laatste bladzijde van het boek dat hij aan het maken was, probeerde hij uit of zijn pen weer goed schreef, alvorens verder te werken. In zo'n geval schrijf je vaak het eerste dat je te binnen schiet. Bij onze monnik was dat een liefdesversje dat hij nog uit zijn jeugd in Vlaanderen kende: Hebban olla vogala…

Heerlijkheid Stein: Stein is in de 13e eeuw ontstaan als een zelfstandige Vrije Rijksheerlijkheid uit een vroeger Karolingisch koningsgoed en onder soevereiniteit van een heer of baron. De jongere geschiedenis van Stein en van het kasteel Stein begint met Herman van Elsloo. Hij wordt in 1220 in het oudste ons bekende document genoemd, als hij met toestemming van zijn leenheer Dirk van Heinsberg een derde van de Steinse tienden (geïnde belastingen) overdraagt aan de abdij Herckenrode bij Hasselt. Het stamhuis van de oudste heren van Stein is dus Elsloo. Herman is een jongere broer van Arnold van Elsloo, die zijn vader in de heerlijkheid Elsloo opvolgt. Herman heeft de heerlijkheid Stein als leengoed in beheer gekregen van de graaf van Loon en de Heer van Valkenburg. In het dal van de Putbeek heeft Herman in deze periode ongetwijfeld een versterkt huis bezeten, dat zijn nazaten hebben uitgebreid tot een kasteel. Als kruistochtridder nam Herman in 1218 deel aan de verovering van het Egyptische Damiate en in 1220 was hij terug in zijn heerlijkheid.

Afbeelding van de kruistochten

Na Hermans overlijden volgt zijn zoon Arnold hem op en deze noemt zich in 1230 als eerste "Heer van Stein". Na hem volgen nog vijf generaties van het geslacht van Stein.

Als vrije Rijksbaronnen hadden de heren van Stein in hun heerlijkheid verschillende koninklijke rechten, zoals het recht van een weerbaar kasteel, de hoge en lage gerechtigheid, recht van jacht en visserij, tolrecht, benoemingsrecht, banrecht, etc. Ze hieven accijnzen op waren en op grondbezit werd belasting betaald. Een derde van de landerijen was eigendom van de Heren.